

Sygn. akt III KRS 5/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania D.R.

od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 30 października 2017 r. w przedmiocie sprzeciwu wobec pełnienia obowiązków sędziego przez asesora sądowego w sądzie powszechnym, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 marca 2018 r.,

uchyla zaskarżoną uchwałę.

UZASADNIENIE

Krajowa Rada Sądownictwa uchwałą z dnia 30 października 2017 r., na podstawie art. 3 ust. 1 pkt 2a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 389.; dalej jako ustawa o KRS), wyraziła sprzeciw wobec pełnienia obowiązków sędziego przez D.R. – asesora sądowego w Sądzie Rejonowym w [...].

Uzasadniając tę uchwałę, Rada stwierdziła, między innymi, że Minister

Sprawiedliwości decyzją z dnia 18 września 2017 r. mianował D.R. asesorem sądowym w Sądzie Rejonowym w [...] z dniem 21 września 2017 r. na czas nieokreślony. Z kolei, w dniu 13 października 2017 r. Minister Sprawiedliwości przekazał Krajowej Radzie Sądownictwa wykaz mianowanych asesorów, uwzględniający D.R., z wnioskiem o powierzenie jej pełnienia obowiązków sędziego. D.R. nie odbyła aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.

Rada przypominała również, że zgodnie z art. 106h ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 23; dalej jako p.u.s.p.), na stanowisko asesora sądowego może być mianowany ten, kto: spełnia warunki określone w art. 61 § 1 pkt 1-4 p.u.s.p., ukończył aplikację w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski. D.R. nie spełniła tych warunków, bowiem nie ukończyła aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Stanowiska tego, zdaniem Rady, nie zmienia analiza art. 15 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1139; dalej jako ustawa zmieniająca). Z art. 106h p.u.s.p. nie wynika bowiem, że na stanowisko asesora sądowego może być mianowana osoba, która znalazła się na liście klasyfikacyjnej kandydatów na stanowisko asesora sądowego. Przeciwnie, przepis ten wskazuje precyzyjnie szczegółowe kryteria, których spełnienie konieczne jest do uzyskania nominacji na stanowisko asesora. Umieszczenie nazwiska kandydata na stanowisko asesora sądowego na liście klasyfikacyjnej jest niezbędne – w świetle art. 106i § 1 p.u.s.p. – do mianowania danej osoby asesorem sądowym. Nie jest to jednak warunek wystarczający. Każda osoba umieszczona na tej liście musi przede wszystkim spełniać kumulatywnie wszystkie kryteria wskazane w art. 106h p.u.s.p., w tym warunek odbycia aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, którego D.R. nie spełnia. Nie mogła ona być zatem mianowany asesorem sądowym oraz pełnić obowiązków sędziego w sądzie powszechnym.

D.R. wniosła do Sądu Najwyższego odwołanie od wyżej opisanej uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, zaskarżając tę uchwałę w całości i zarzucając jej naruszenie:

1. art. 106h pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej jako p.u.s.p.), przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że odwołująca się nie spełnia jednego z kryteriów mianowania asesorem sądowym, tj. nie ukończyła aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, mimo że w niniejszej sprawie w stosunku do odwołującej się ma zastosowanie art. 106h p.u.s.p. w brzmieniu sprzed nowelizacji wprowadzonej ustawą zmieniającą;

2. art. 106i p.u.s.p. w brzmieniu sprzed nowelizacji wprowadzonej ustawą zmieniającą, przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że do referendarzy sądowych i asystentów sędziów, którzy w latach 2011-2016 zdali egzamin sędziowski, ma zastosowanie art. 106h p.u.s.p. w brzmieniu znowelizowanym ustawą zmieniającą, a nie w brzmieniu do dnia 27 czerwca 2017 r., z którego wynika, że wymagania, o których mowa w § 1 pkt 5-7, nie dotyczą osób, które złożyły egzamin sędziowski na podstawie art. 151c albo art. 155 § 7;

3. art. 106i p.u.s.p. w związku z art. 15 ust. 1 pkt 2 i art. 15 ust. 12 ustawy zmieniającej, przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że odwołującej się nie przysługuje prawo mianowania asesorem sądowym;

4. art. 15 ust. 1 i 12 ustawy zmieniającej, przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że w art. 15 zawarto wyłącznie przepisy o charakterze proceduralnym, które nie określają materialnoprawnych przesłanek mianowania odwołującej się asesorem sądowym;

5. art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 60 Konstytucji RP, przez ich niezastosowanie przy badaniu aktów mianowania pozostałych asesorów sądowych zasad równego dostępu do służby publicznej, równego traktowania oraz zasad demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i powierzenie obowiązków sędziego 252 asesorom sądowym z pominięciem odwołującej się;

6. art. 33 ust. 1 pkt 2a ustawy o KRS, przez jego niewłaściwe zastosowanie i wyrażenie sprzeciwu wobec pełnienia obowiązków sędziego przez odwołującą się – asesora sądowego w Sądzie Rejonowym , którego podstawą było przyjęcie, że odwołująca się nie spełnia łącznie wszystkich kryteriów ustawowych mianowania asesorem sądowym, mimo że podstawą sprzeciwu mogły być

okoliczności wynikające z dokumentów przedłożonych przez Ministra Sprawiedliwości wraz z wnioskiem o powierzenie pełnienia obowiązków sędziego;

7. art. 33 ust. 1 ustawy o KRS, przez brak wszechstronnego rozważenia sprawy, to jest niezastosowanie takich samych kryteriów podczas analizy prawidłowości aktów mianowania pozostałych asesorów sądowych i przyjęcie, że odwołująca się nie spełnia łącznie wszystkich ustawowych kryteriów mianowania asesorem sądowym;

8. art. 2 i art. 32 ust. 1 w związku z art. 60 Konstytucji RP, będącego konsekwencją naruszenia art. 33 ust. 1 ustawy o KRS, przez brak wszechstronnego rozważenia sprawy i niezastosowanie takich samych kryteriów wobec wszystkich kandydatów, skutkiem czego było przyjęcie, że ponieważ odwołująca się nie ukończyła jakiegokolwiek aplikacji w Krajowej szkole Sądownictwa i Prokuratury, to nie spełnia łącznie wszystkich ustawowych kryteriów mianowania asesorem sądowym i nie może pełnić obowiązków sędziego w sądzie powszechnym.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty, odwołująca się wniosła o uchylenie zaskarżonej uchwały, ewentualnie o uchylenie zaskarżonej uchwały i przekazanie sprawy Krajowej Radzie Sądownictwa do ponownego rozpoznania.

Krajowa Rada Sądownictwa w odpowiedzi na odwołanie wniosła o jego oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrywane w niniejszym postępowaniu odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Najwyższy wstępnie uznaje za niezbędne przypomnieć, że w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.), z mocą od 1 stycznia 2016 r., uregulowano warunki, jakie powinien spełniać asesor sądowy. Zgodnie z art. 106h § 1 pkt 5 i 6 p.u.s.p. w jego ówczesnym brzmieniu, na stanowisko asesora sądowego mógł być powołany ten, kto ukończył aplikację sędziowską w Krajowej

Szkole Sądownictwa i Prokuratury i złożył egzamin sędziowski. Jednakże wymóg ukończenia aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury nie dotyczy osób, które złożyły egzamin sędziowski na podstawie art. 151c albo art. 155 § 7 p.u.s.p. (art. 106h § 3 pkt 2 tej ustawy), tj. odpowiednio referendarza sądowego po przepracowaniu trzech lat na stanowisku referendarza lub asystenta sędziego oraz asystenta sędziego po przepracowaniu pięciu lat na tym stanowisku. Następnie art. 106h p.u.s.p. został zmieniony ustawą z dnia 11 maja 2017 r., z mocą od dnia 21 czerwca 2017 r., otrzymując brzmienie, zgodnie z którym na stanowisko asesora sądowego może być mianowany ten, kto: spełnia warunki określone w art. 61 § 1 pkt 1-4 (pkt 1); ukończył aplikację w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (pkt 2) oraz złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski (pkt 3). W myśl tego przepisu, warunkiem koniecznym do mianowania asesorem sądowym jest ukończenie aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, wobec czego referendarze sądowi i asystenci sędziów, którzy takiej aplikacji nie ukończyli, z dniem jego wejścia w życie zostali pozbawieni możliwości mianowania asesorem sądowym.

Należy również podkreślić, że zgodnie ze zmienionym art. 106i § 1 p.u.s.p., asesorów sądowych mianuje Minister Sprawiedliwości na czas nieokreślony na podstawie list, o których mowa w art. 33a ust. 11 i art. 33b ust. 9 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 624). Listę klasyfikacyjną kandydatów na stanowisko asesora sądowego sporządza i ogłasza dyrektor Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Z art. 15 ust. 1 ustawy zmieniającej wynika zaś, że w terminie 14 dni od dnia jej wejścia w życie był on zobowiązany sporządzić i ogłosić w Biuletynie Informacji Publicznej listę klasyfikacyjną kandydatów na stanowisko asesora sądowego. Na listę tę mieli być wpisani aplikanci Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, którzy zdali egzamin sędziowski oraz nie zostali skreśleni z listy aplikantów aplikacji sędziowskiej (pkt 1) oraz referendarze sądowi i asystenci sędziów, którzy w latach 2011-2016 zdali egzamin sędziowski (pkt 2). W świetle pozostałych ustępów art. 15 ustawy zmieniającej, kandydaci wskazani w jego ust. 1 pkt 2 biorą udział w procedurze kwalifikacyjnej na takich samych zasadach jak absolwenci Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Według tych

samych reguł są umieszczani na liście kwalifikacyjnej, a następnie uczestniczą w dokonywaniu wyboru stanowiska asesora sądowego (art. 15 ust. 4 i 6 ustawy). W odniesieniu do tych spośród nich, którzy dokonali wyboru, dyrektor Krajowej Szkoły uzyskuje informacje z Krajowego Rejestru Karnego oraz od właściwych organów Policji (art. 15 ust. 7). Lista kwalifikacyjna, na której zostali oni umieszczeni, jest następnie przedstawiana Ministrowi Sprawiedliwości. Do tych osób, zgodnie z art. 15 ust. 12 ustawy zmieniającej, ma odpowiednie zastosowanie art. 106i p.u.s.p., przewidujący procedurę mianowania na stanowisko asesora sądowego. Dotyczy ich także art. 22a p.u.s.p., przewidujący zasady przydzielania do określonego wydziału sądu i uwzględnienia w planie podziału czynności. W art. 15 ust. 5 ustawy zmieniającej przewidziano też dla nich dodatkowy wymóg, a mianowicie najpóźniej w chwili dokonywania wyboru byli zobowiązani przedstawić zaświadczenie o zdolności do pełnienia obowiązków sędziego ze względu na stan zdrowia. Nie można zatem uznać, że art. 15 ustawy zmieniającej, regulujący w taki sposób sytuację prawną asystentów i referendarzy, którzy zdali egzamin sędziowski w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, jest normą pustą. Dlatego też trzeba przyjąć, że intencją ustawodawcy było przyznanie na gruncie tej jednorazowej procedury, przeprowadzanej na podstawie przepisu przejściowego, osobom określonym w art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy zmieniającej uprawnienia do uzyskania statusu asesora sądowego, pomimo że nie ukończyły one aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Za taką intencją ustawodawcy przemawia uzasadnienie projektu ustawy zmieniającej (Sejm RP VIII kadencji, nr druku: 1406), w którym wyjaśniono między innymi, że nowe rozwiązania dotyczące dojścia przez absolwentów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury do służby sędziowskiej zostają „rozciągnięte na aplikantów tych roczników aplikacji sędziowskiej, którzy w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy złożyli już egzamin sędziowski (cztery pierwsze roczniki aplikantów) oraz na referendarzy sądowych i asystentów sędziów, którzy w latach 2011-2016 zdali w Krajowej Szkole egzamin sędziowski” i że „w związku z rozszerzeniem na te kategorie osób uprawnienia do ubiegania się o stanowiska asesorów na zasadach przewidzianych dla aplikantów przyszłej aplikacji sędziowskiej, w art. 13” (według projektu, a w uchwalonej ustawie – w art. 15) „została zawarta szczegółowa regulacja dotycząca sporządzania listy

klasyfikacyjnej, dokonywania wyboru miejsca oraz mianowania na stanowiska asesora sądowego. Przyjęte w tym artykule rozwiązanie zakłada, że zostanie ogłoszona tylko jedna lista klasyfikacyjna dla wszystkich wyżej opisanych kategorii osób (czterech roczników aplikantów sędziowskich, referendarzy sądowych i asystentów sędziów, którzy zdali egzamin sędziowski w latach 2011-2016), natomiast Minister Sprawiedliwości będzie uprawniony do przedstawiania kolejnych wykazów wolnych stanowisk asesorskich do momentu, kiedy wszystkim osobom na liście umożliwi się złożenie oświadczeń o dokonaniu wyboru stanowiska asesorskiego”.

Choć zatem Sąd Najwyższy krytycznie ocenia regulację warunków ubiegania się o stanowisko asesora w przepisie mającym w istocie charakter proceduralny, bo dotyczący sposobu tworzenia list kandydatów, to jednak jego zastosowanie wymaga uwzględnienia takich reguł kolizyjnych, które będą odpowiadać racjonalnemu ustawodawcy. Biorąc pod uwagę, że jest to przepis przejściowy, który reguluje jednorazowy tryb obsadzania stanowisk asesorskich przez osoby, które na mocy nowelizacji utraciły możliwość ubiegania się o te stanowiska, należy więc przyjąć, że jest to przepis szczególny do art. 106h pkt 2 p.u.s.p., czyniący zadość ochronie praw nabytych i zrównujący na te potrzeby wiedzę i kwalifikacje uzyskane na stanowiskach referendarza i asystenta przez osoby, które egzamin sędziowski zdały w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z wiedzą i kwalifikacjami uzyskanymi w czasie odbywania aplikacji w tej szkole, zakończonej egzaminem. W konsekwencji za naruszające wskazane wyżej przepisy (oraz większość powołanych w odwołaniu) należy uznać stanowisko Krajowej Rady Sądownictwa, że osoby wymienione w art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy zmieniającej nie spełniają warunków do mianowania asesorem sądowym.

Biorąc to pod uwagę, Sąd Najwyższy uznał odwołanie D.R. za uzasadnione, wobec czego orzekł jak w sentencji swojego wyroku (art. 398¹⁶ k.p.c. w związku z art. 106i § 8 p.u.s.p.).